

O'QUV-METODIK TA'MINOTGA OID MATERIALLAR BILAN TANISHISH

Bozorova Sevinch To'liq qizi

SHDPI MI-4-kurs talabasi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

SHDPI Matematika va TAT kafedrasi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15395543>

Annotatsiya: O'quv-metodik ta'minot ta'lim jarayonining uzviy qismi bo'lib, uning sifat va samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mazkur maqolada o'quv-metodik materiallarning tarkibi, ularning ta'lim jarayonidagi o'rni va samaradorlikka ta'siri keng tahlil qilinadi. An'anaviy va zamonaviy o'quv-metodik resurslarning o'zaro integratsiyasi, ularni ishlab chiqish tamoyillari va ulardan foydalanish usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, elektron darsliklar, interfaol ta'lim platformalari, multimediya vositalari va raqamli resurslarning ahamiyati o'rganilib, ularning ta'lim sifati va talabalarning bilimini oshirishga ta'siri tahlil qilinadi. O'quv-metodik materiallarning raqamlashtirilishi va innovatsion texnologiyalar bilan uyg'unligi masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Maqolada, shuningdek, o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanishning strategiyalari va ta'lim jarayonida metodik materiallarning moslashuvchanligi muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini takomillashtirish va o'quv dasturlarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: O'quv-metodik ta'minot, ta'lim resurslari, metodik qo'llanma, elektron darslik, interfaol ta'lim, raqamli ta'lim platformalari, pedagogik innovatsiyalar, didaktik materiallar, ta'lim samaradorligi, o'quv jarayoni.

Kirish.

O'quv-metodik ta'minot zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'quvchilar hamda talabalar bilimini mustahkamlashda katta ahamiyatga ega. Bu ta'minot o'quv dasturlari, darsliklar, metodik qo'llanmalar, multimediya resurslari va elektron platformalarni o'z ichiga oladi. Ta'lim jarayonida ushbu materiallardan samarali foydalanish bilim olish jarayonini soddalashtiradi hamda pedagogik faoliyatning sifatini oshiradi.

Bugungi kunda an'anaviy o'quv-metodik materiallar bilan bir qatorda, zamonaviy texnologiyalar asosida yaratilgan raqamli ta'lim resurslari ham keng qo'llanilmoqda. Elektron darsliklar, interfaol platformalar va onlayn ta'lim vositalari ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib, ularning didaktik imkoniyatlari kengayib bormoqda. Mazkur maqolada o'quv-metodik ta'minot tushunchasi, uning tarkibiy qismlari va ta'lim jarayonidagi o'rni batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim muhitida metodik materiallardan foydalanish strategiyalari va ularning samaradorligini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Olingan natijalar pedagoglar va ta'lim muassasalari uchun foydali tavsiyalar berishga xizmat qiladi.

J. Biggs va C. Tang "Teaching for Quality Learning at University" adabiyotida o'quv materiallarini talabalarning faolligini oshirish va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga moslashtirish zarurligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, ta'lim metodikasi aniq maqsadlarga asoslangan holda ishlab chiqilganda, natijalar sezilarli darajada yaxshilanadi. [1]

Bandura o'quv materiallarining talabalarning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchiga ta'sirini o'rganib, rivojlangan o'quv-metodik resurslar talabalarni motivatsiyalashga yordam berishini

va ularning bilim olish jarayonidagi ishtirokini oshirishini ta'kidlaydi. Ayniqsa, vizual va interfaol materiallardan foydalanish natijadorlikni sezilarli darajada yaxshilaydi. [2]

N.A. Muslimov va boshqalar "Innovatsion ta'lim texnologiyalari" o'quv-metodik qo'llanmada innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'quv-metodik ta'minotdagi o'rni va ahamiyatini yoritib beradilar. Ular zamonaviy ta'lim jarayonida elektron resurslar va interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligini ta'kidlaydilar. [3]

R.X. Ergashev, I.E. Tursunov, A.D. Ravshanov, A.B. Qurbonov "Innovatsion iqtisodiyot" darsligida mualliflar innovatsion iqtisodiyot sharoitida o'quv-metodik ta'minotning ahamiyatini tahlil qiladilar. Ular ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar va metodik materiallarning roli haqida so'z yuritadilar. [4]

O'quv-metodik ta'minot ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Quyida turli fanlar va ta'lim darajalari uchun qo'llaniladigan asosiy o'quv-metodik ta'minot materiallari keltirilgan:

1. O'quv-uslubiy qo'llanmalar.

- Darsliklar.
- O'quv qo'llanmalar.
- Amaliy mashg'ulotlar uchun qo'llanmalar.
- Ishchi dasturlar.

2. O'qituvchi uchun metodik materiallar.

- Dars ishlanmalari.
- O'quv dasturlari.
- Pedagogik texnologiyalar bo'yicha tavsiyalar.
- Sinov va baholash materiallari (testlar, nazorat ishlari).

3. Elektron ta'lim resurslari.

- Elektron darsliklar.
- Virtual laboratoriyalar.
- Interaktiv ta'lim platformalari (Moodle, Coursera, Khan Academy).
- Onlayn test va topshiriqlar bazasi.

4. Tajriba va innovatsiyalar bo'yicha materiallar.

- Innovatsion ta'lim texnologiyalari.
- Didaktik materiallar (ko'rgazmali qurollar, taqdimotlar).
- Case-study va loyiha ishlarini bajarish bo'yicha yo'riqnomalar.

O'quv-metodik ta'minotga oid materiallarga qo'yiladigan talablar.

O'quv-metodik ta'minot ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va sifatli bilim berishni ta'minlash uchun muayyan talablar asosida ishlab chiqiladi.

1. Ilmiy asoslanganlik.

- Materiallar ilmiy va metodik jihatdan to'g'ri bo'lishi kerak.
- Fan-texnika rivojlanishining so'nggi yutuqlariga asoslanishi lozim.

2. Davlat ta'lim standartlariga moslik.

- O'quv dasturi va ta'lim standartlariga mos kelishi zarur.
- Talabalarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

3. O'ziga xoslik va dolzarblik.

- Hozirgi zamon ta'lim tizimining talablariga javob berishi lozim.
- Amaliy ahamiyatga ega bo'lishi va o'quvchilarning hozirgi ehtiyojlarini qondirishi kerak.

4. Metodik mukammallik.

- O'qitish jarayonini soddalashtiruvchi va tushunarli metodikalar qo'llanishi kerak.
- Didaktik tamoyillarga asoslangan bo'lishi lozim (mavjud bilimlarni mustahkamlash, interfaollik, tushunarli bayon etish).

5. Til va uslubiy talablar.

- Aniq, ravon va tushunarli tilda yozilishi kerak.
- Ortikcha murakkab jumlar yoki texnik jargonlar o'quvchining bilim darajasiga mos bo'lishi lozim.

6. Ko'rgazmalilik va vizuallashtirish.

- Diagrammalar, jadvallar, grafikalar, rasmlar kabi vizual elementlar bilan boyitilgan bo'lishi zarur.
- Ko'rgazmali materiallar mavzuni tushunishni osonlashtirishi kerak.

7. Innovatsion texnologiyalar bilan integratsiya.

- Elektron ta'lim resurslari bilan qo'llanilishi mumkin bo'lishi kerak.
- Virtual laboratoriyalar, interaktiv testlar va multimediali qo'llanmalar bilan boyitilishi lozim.

8. Baholash tizimi va qayta aloqa.

- O'quvchilarning bilimlarini nazorat qilish uchun savollar, testlar va topshiriqlar bo'lishi kerak.
- O'quvchilarning mustaqil ishlashiga va o'z-o'zini baholashiga imkoniyat yaratishi lozim.

Hozirgi kunda o'quv-metodik materiallar turli shakllarda ishlab chiqilgan bo'lib, ular an'anaviy va zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda taqdim etilmoqda. Quyida mavjud o'quv-metodik materiallarning asosiy turlari keltirilgan:

An'anaviy o'quv-metodik materiallar.

- Darsliklar – maktab va oliy ta'lim muassasalari uchun ishlab chiqilgan asosiy o'quv manbasi.
- O'quv qo'llanmalari – muayyan mavzularni chuqur o'rganishga mo'ljallangan qo'shimcha adabiyotlar.
- Metodik qo'llanmalar – o'qituvchilar uchun dars o'tish metodikasi, dars ishlanmalari va metodik tavsiyalar.
- Ishchi dasturlar – fan bo'yicha semestr yoki o'quv yili uchun rejalashtirilgan o'quv dasturlari.
- Topshiriqlar va baholash materiallari – nazorat ishlari, testlar, laboratoriya mashg'ulotlari uchun ko'rsatmalar.

Elektron o'quv-metodik materiallar.

- Elektron darsliklar (E-book) – PDF, EPUB yoki boshqa formatlarda taqdim etilgan elektron kitoblar.

- Onlayn kurslar – Coursera, Udemy, EdX, Khan Academy kabi platformalardagi interaktiv kurslar.
- Virtual laboratoriyalar – tajribalar va amaliy mashg'ulotlarni bajarish uchun mo'ljallangan onlayn simulyatorlar.
- Interaktiv ta'lim platformalari – Moodle, Google Classroom, Edmodo kabi tizimlar orqali ta'lim olish imkoniyatlari.
- Multimediali materiallar – video darslar, audio podkastlar, animatsiyalar va interaktiv prezentatsiyalar.

Xulosa. Hozirgi kunda o'quv-metodik materiallar ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, ularning turlari va formatlari tobora kengayib bormoqda. An'anaviy darsliklar, o'quv qo'llanmalari va metodik tavsiyalar o'qituvchilar hamda o'quvchilar uchun muhim bilim manbasi hisoblanadi. Biroq zamonaviy ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi bilan elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, interaktiv ta'lim platformalari va onlayn kurslar keng qo'llanilmoqda. Shuningdek, sun'iy intellekt va gamifikatsiyalangan ta'lim tizimlari o'quv jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga yordam bermoqda. Innovatsion o'quv-metodik materiallardan foydalanish nafaqat ta'lim samaradorligini oshirishga, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu bois, ta'lim tizimida an'anaviy va zamonaviy metodlarning uyg'unlashuvi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Biggs, John, and Catherine Tang. Teaching for Quality Learning at University. Open University Press, 2011.
2. Bandura, Albert. Self-Efficacy: The Exercise of Control. W.H. Freeman, 1997.
3. Muslimov, N.A., et al. Innovatsion Ta'lim Texnologiyalari. O'zbekiston Milliy Universiteti, 2020.
4. Ergashev, R.X., Tursunov, I.E., Ravshanov, A.D., and Qurbonov, A.B. Innovatsion Iqtisodiyot. Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, 2019.
5. Mahmudjanovna, Yahyokhonova Muhiba. "Increasing the Effectiveness of the Learning Process for the Use of Information and Communication Technologies." *Academicia Globe* 2.04 (2021): 206-211.
6. Maxmudjonovna, Yaxiyaxonova Muhiba. "Bulutli texnologiyalarning xususiyatlari, afzalliklari va kamchiliklari." *Science Promotion* 8 (2024): 228-233.
7. Axmadova, Zahro, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "SUN'IY INTELLEKT VA EKSPERT TIZIM TUSHUNCHALARI. EKSPERT TIZIMLARINING INSTRUMENTAL VOSITALARI. EKSPERT TIZIMLARIDA BILIMLARNI TASHKIL QILISH." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 4.1 (2025): 58-61.
8. Safaraliyev, Ergash, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "SMM PLATFORMALARI BILAN TANISHISH: YOUTUBE SAYTI." *Молодые ученые* 3.2 (2025): 27-32.
9. Toshbadalova, Sevinch, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "IOT (INTERNET

OF THINGS) TEXNOLOGIYALAR." Молодые ученые 3.2 (2025): 33-38.

10. Qobilova, Gulchiroy, Marjona Yusupova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "Bioinformatikada genomik ma'lumotlar tahlili va amaliyoti." Zamonaviy dunyoda fan va texnologiya 3 (2024): 95-98.

11. Xudoyqulova, D., and M. Yaxiyaxonova. "Bulutli texnologiyalar va ularning afzalliklari." Models and methods in modern science 3.6 (2024): 155-163.

12. Normuroda, Sadoqat, and Shaxina Asadova. "RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IJTIMOIIY VA IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISHNING USULLARI." Наука и технология в современном мире 3.14 (2024): 25-29.

13. Normurodova, Sadoqat, Gulshoda Ismatullayeva, and Shaxina Asadova. "AXBOROT BO 'LIMINI O 'QITISH METODIKASI." Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения 4.2 (2025): 76-79.

14. Normurodova, Sadoqat, Dilshod Xolyorov, and Shaxina Asadova. "MATN VA GRAFIK MUHARRIRLARI BO 'LIMINI O 'QITISH METODIKASI." Наука и инновация 3.4 (2025): 125-127.

15. Xoliqulovna, Normurodova Sadoqat, and Abdiraxmonova Zahro. "ZAMONAVIY DARS VA DARS TAHLILLINI O'TKAZISHGA NISBATAN YONDASHUVLAR." Uz Conferences. Vol. 1. No. 9. 2025.

16. Xoliqulovna, Normurodova Sadoqat. "MA'LUMOTLAR BAZASI BO 'LIMINI O 'QITISH METODIKASI." Uz Conferences. Vol. 1. No. 9. 2025.

17. Shuxratovich, Akbar Kodirov. "The importance and advantages of using information technologies in education." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.1 (2022): 46-50.

18. Shuxratovich, Kodirov Akbar, Choriyeva Xursanoy Xusanovna, and Mirqobilov Bekzod Abdulla o'g'li. "O'RTA TA'LIM MAKTABLARNING BOSHLANG'ICH TA'LIM SINFLARIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHDA MUAMMO, YECHIM VA TAKLIFLAR." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 96-98.

19. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "KATTA MA'LUMOT BAZALARINI PARALLEL ISHLOV BERISH USULLARINI VA MODELLARINI O'RGANISH." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 93-95.

20. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "VATANIMIZDA VENDING NUSXALASH MASHINASINI AMALDA QO'LLASHNING SAMARADORLIGI." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 90-92.